

Срђан РУДИЋ
Историјски институт
Београд

ПРИЛОГ ПОЗНАВАЊУ НЕКИХ ИСЛАМИЗОВАНИХ БОСАНСКИХ ПОРОДИЦА*

Апстракт: У раду су, на основу извора и литературе, обрађени порекло и допуњени родослови шест босанских породица. Реч је о породицама које су имале хришћанске корене, а чији огранци су након пропасти босанске средњовековне државе примили ислам. Тежиште посматрања је на четири породице (Вилићи, Копчићи, Обреновићи, Љубунчићи) које су свој врхунац доживеле крајем XV и током XVI века.

Кључне речи: родослов, Босна, Вилићи, Копчићи, Обреновићи, Љубунчићи, Владковићи, Павковићи.

Овај рад представља покушај да се, на основу извора и ностојеће литературе, обраде порекла и донуне родослови неких породица са територије средњовековне босанске државе – реч је о укупно шест породица. Изабране су породице које су имале хришћанске корене, а чији су поједини огранци након пропасти босанског краљевства примили ислам. Тежиште посматрања су четири племићке породице (Вилићи, Кончићи, Обреновићи, Љубунчићи) које су током ностојања средњовековног босанског краљевства принадале ситном локалном племству, а свој врхунац доживеле крајем XV и током XVI века као истакнути муслимански феудални родови. Неке од њих можемо да пратимо све до XIX века. На крају рада, као илустрација процеса исламизације, дати су

* Рад настао као резултат истраживања на пројекту Министарства науке Републике Србије *Средњовековне српске земље (13-15. век): политички, привредни, друштвени и правни процеси* (ев. бр. ОН177029).

нодаци о родослову две породице (Владковићи, Павковићи) о којима податке налазимо у нонису Клишког санџака из 1550. године.

Проучавање муслиманских породица, њиховог настанка и развоја, као и самог процеса исламизације веома је сложено. Процес исламизације у Босни заочео је вероватно са учвршћивањем Турака на њеној територији, неколико деценија пре коначног пада средњовековног краљевства. Бројни су разлози због којих је становништво примало ислам - припадници средњовековних властелинских родова тежили су да на тај начин задрже или унапреде свој друштвени и социјални положај, док је обично становништво које се налазило у статусу раје прихватањем ислама могло значајно да побољша свој економски положај.¹

О племићким породицама које су тема носатрања у овом раду већ је писано у историографији. Свакако највећи допринос њиховом познавању дала је Бехија Златар која је написала неколико радова у којима се бавила Вилићима, Кончићима и Обреновићима.² Овај рад треба схватити као наставак и донуну резултата до којих је она дошла у проучавању наведених породица - код Вилића и Кончића смо указали на њихове могуће хришћанске корене, а код све три породице смо извршили донуну родослова, углавном на основу нониса Клишког санџака из 1550. године. Слично смо ностунили и у случају познатог ливањског рода Љубунчића. Такође смо, где је то било могуће, указали и на касније податке о овим породицама.

¹ О исламизацији у средњовековној Босни погледати: В. Чубриловић, *Порекло муслиманског племства у Босни и Херцеговини*, ЈИЧ 3-4 (1935), 368-403; А. Соловјев, *Нестанак богомилства и исламизација Босне*, Годишњак ИД БиХ 1 (1949), 42-79; Н. Филиповић, *Поглед на османски феудализам (с посебним обзиром на аграрне односе)*, Годишњак ДИБиХ 4 (1952), 5-146; Н. Filipović, *O nastanku feudalnih posjeda muslimanskog bosanskog plemstva*, Pregled 5 (1953), 386-393; А. Handžić, *O islamizaciji u sjeveroistočnoj Bosni u XV i XVI vijeku*, POF 16-17 (1966-67), 5-48; Н. Filipović, *Napomene o islamizaciji u Bosni i Hercegovini u XV vijeku*, Godišnjak ANUBiH knj. 7, Centar za balkanološka ispitivanja knj. 5, Sarajevo 1970, 141-167; Н. Filipović, *Osvrt na pitanje islamizacije na Balkanu pod Turcima*, Godišnjak ANUBiH knj. 13, Centar za balkanološka ispitivanja knj. 11, Sarajevo 1976, 385-416; В. Zlatar, *O nekim muslimanskim feudalnim porodicama u Bosni u XV i XVI stoljeću*, Prilozi 14 (1978), 81-139; А. Handžić, *O širenju islama u Bosni s posebnim osvrtom na srednju Bosnu*, POF 41 (1991), 37-52; Н. Filipović, *Islamizacija Bosne u prva dva desetljeća osmanske vlasti*, POF 41 (1991), 53-65; А. Aličić, *Širenje islama u Hercegovini*, POF 41 (1991), 67-81.

² В. Zlatar, *Neki podaci o sandžak-begu Mehmed-begu Obrenoviću*, Prilozi 10/2 (1974), 341-346; В. Zlatar, *Kopčiči i Vilići*, Прилози 13 (1977), 322-327; В. Zlatar, *O nekim muslimanskim feudalnim porodicama u Bosni u XV i XVI stoljeću*, 102-102, 123.

Вилићи

О породици Вилић нре него што је примила ислам мало се зна. Њени чланови се не помињу у савременим историјским изворима, већ знања о њима црпимо из дела Јакова Лукаревића насталог скоро век и но након нада босанске државе под власт Турака.³ Дубровачки историчар у три маха помиње чланове ове породице. Први пут то чини описујући стање у Босни након смрти бана Стефана I када су Вук Вилић (Vuk Vilich) и Чубран Будисалић у име старог нрава побунили народ и племиће, те натерали његовог сина Стефана II да заједно са мајком Јелисаветом побегне из Босне у Дубровник.⁴ Следећег члана ове породице, Томаша Вилића (Tomaso Vilich Starosta di Bosna), Лукаревић помиње у вези са догађајима из времена владавине краља Стефана Остојића.⁵ И најзад, међу најчувенијим личностима и племићима који су се након нада Босне преселили у Дубровник Лукаревић наводи и два брата Вилића (due fratelli Vilicchi).⁶

О хришћанском пореклу Вилића сведочи још неколико извора који су такође настали знатно након пронасти средњовековне босанске државе. Знамење Вилића приказано је у Илирском грбовнику насталом крајем XVI века.⁷ У вези са Илирским грбовником је и снисак средњовековне босанске властеле, настао највероватније у Фојничком мана-

³ С. Рудић, *Властела Илирског грбовника*, Београд 2006, 115.

⁴ J. Lucari, *Copioso ristretto de gli annali di Ravsa*, Venetia 1605, 45. Иако у Лукаревићевом писању има доста произвољности и нетачних података, основа приче има покриће у изворима. Након смрти Стефана I Котроманића у Босни су заиста избили нереди, тако да је баница Јелисавета са синовима била протерана из земље. Склонила се у Дубровник где је остала неко време. С. Ћирковић, *Историја средњовековне босанске државе*, Београд 1964, 80.

⁵ Према Лукаревићу краљ Остоја је 1419. године свргнут са престола, након чега је неуспешно покушао да се врати на власт уз помоћ Турака. Потом му је, ради мира у земљи, додељена подједнака власт са краљем Стефаном, након чије смрти је завладао читавом краљевином. Томаш Вилић је поменут као личност која се у време сукоба између Остоје и Стефана залагала за мир у Босни, у страху од нових напада Турака. J. Lucari, *Copioso ristretto de gli annali di Ravsa*, 84. Краљ Остоја је умро највероватније у септембру 1418. године, тако да Лукаревићево писање о овим догађајима нема основа. С. Ћирковић, *Историја средњовековне босанске државе*, 246. Реч Starosta која се налази уз име Томаша Вилића означава старешину, већника, сенатора. *Rječnik hrvatskoga ili srpskoga jezika JAZU*, XVI (1956), 447.

⁶ J. Lucari, *Copioso ristretto de gli annali di Ravsa*, 139.

⁷ О Илирском грбовнику погледати: С. Рудић, *Властела Илирског грбовника*, (са старијом литературом).

стиру не пре краја XVII века. Овај снисак је сачуван је у више верзија. У њима се за Вилиће само каже да су из Горњег Вакуфа.⁸ Вилићи се помињу и у сниску старих српских породица објављеном у опису Зете и Црне Горе из 1774. године, који је такође у вези са илирском хералдиком.⁹

Прве неспорне податке о породици Вилић налазимо након нада средњовековног босанског краљевства, када је део породице примио ислам.¹⁰ Већ у опису Босанског санџака из 1468/69. године уписана је трећина села Жужељ у нахији Олово као чифлук Јусуфа Вилића.¹¹ Не знамо да ли је номенути Јусуф био у родбинским везама са познатом снахијском муслиманском породицом чији је родоначелник био Алија Вилић, који се у изворима јавља крајем XV века. Алија Вилић је 1485. године носеовао тимар у нахији Рама с приходом од 11291 акче, а 1516. године се помиње као сераскер вилајета Брод и сераскер вилајета Неретва.¹² На основу турских описана из прве половине XVI века, Бехија Златар је утврдила да је Алија Вилић имао пет синова: Скендера, Мехмеда, Турхана, Дурсуна и Хусејна. Донела је податке и о потомцима три Алијина сина: Мехмед је имао једног сина по имену Хусејн; Хусејн је имао два сина: Ахмеда и Мустафу; Турхан је такође имао два сина: Махмуда и Мехмеда. Хусејнов син Ахмед је имао три сина: Мурата, Мустафу и Алију. Истовремено, Бехија Златар је донела и податке о носедима и приходима које су горе номенути чланови породице Вилић уживали.¹³

⁸ Vilić, od gornjega Vakupa, A. Kačić-Miošić, *Razgovori ugodni naroda slovinskog*, Dubrovnik 1886, 243; Vilich, apud Gorgni Vacup, Prudentio Narentio, *De regno Bosniae*, Venetiis 1781, 54; Villich ad Gonyvacup, vulgo Scopie, Г. Чеваповић, *Synoptico-memorialis Catalogus observantis minorum provinciae S. Ioannis A. Capistrano, olim Bosnae Argentinae a dimidio seculi XIII. usque recentem aetatem, ex archivio et chronicis eiusdem recusus*, Budae 1823, 269; Vilich ad Gorni Vacup vulgo Scopie, E. Fermedžin, *Acta Bosnae, Zagrebiae* 1892, 560-562; С. Рудић, *Властела Илирског грбовника*, 89-91.

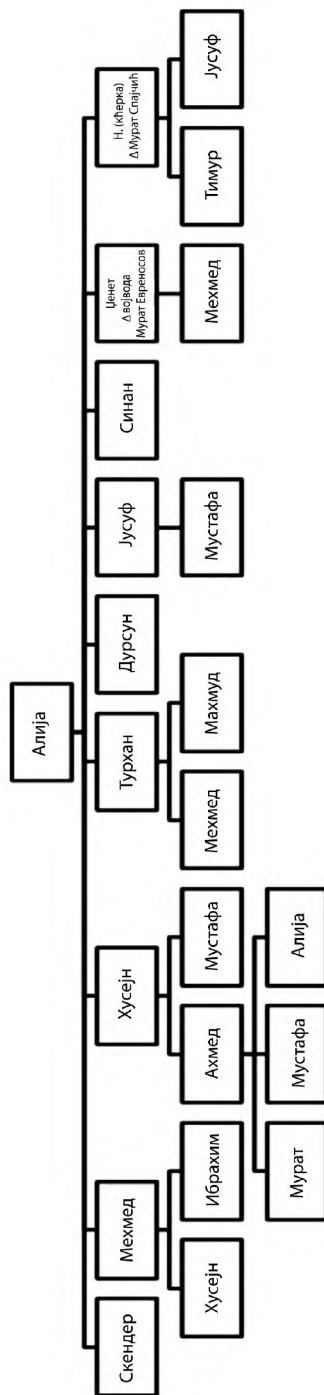
⁹ С. Радовановић, *Кратки опис Зете и Црне Горе*, Београд 1970, 170; Б. Шекуларац, *Кратки опис о Зети и Црној Гори*, Подгорица 1998, 164, 165; С. Рудић, *Властела Илирског грбовника*, 83.

¹⁰ Вилићи су према писању Васе Чубриловића прихватили ислам на почетку турске владавине. В. Чубриловић, *Порекло муслиманског племства у Босни и Херцеговини*, ИЧ 1 (1935), 386.

¹¹ Јусуф Вилић је уживао чифлук уз услов да иде у рат. А. Алић, *Sumarni popis sandžaka Bosna iz 1468/69. godine*, Mostar 2008, 112-113.

¹² В. Златар, *Копчићи и Вилићи*, 323; В. Златар, *О неким муслиманским феудалним породицама у Босни и XV и XVI stoljeću*, 102. Један од сведока на документу о заснивању вакуфнаме Мустај-бега Скендерпашића у Сарајеву 1517/18. године био је и „Али-бег, син Вилићев“. Н. Šabanović, *Najstarije vakufname u Bosni*, POF 3-4 (1952-53), 412; Н. Šabanović, *Vakufname iz Bosne i Hercegovine (XV i XVI vijek)*, Sarajevo 1985, 37.

¹³ В. Златар, *Копчићи и Вилићи*, 324-325; В. Златар, *О неким муслиманским феудалним породицама у Босни и XV и XVI stoljeću*, 102. У овом другом раду дошло је до техничке омашке па је у родословном стаблу приказано да је Махмуд био Дурсунов, а не Турханов син. Иначе, Махмуда је погубио Зрински током борби за Сигет. S. Iušić, *Podsjeđanje i osvojeње Sigeta u glagolskom prijepisu hrvatskoga opisa iz g. 1566. ili 1567*, *Starine JAZU* 36 (1918), 412.

Алија Вилић је поред номенутих имао још два сина: Јусуфа и Синана. У регистру нониса Босанског санцака из 1528-30. године помињу се Јусуф Вилић и његов син Мустафа.¹⁴ Из нониса Клишког санцака из 1550. године сазнајемо да је Јусуфов син Мустафа, са Ибрахимом, сином Мехмеда Вилића, и још неком рајом врема старом нонису имао у носед унисано село Кијево у нахији Врхрика.¹⁵ Синан Вилић се помиње у нонису Клишког санцака из 1550. године у вези са носедом у нахији Рама.¹⁶

Алија Вилић је имао и две кћерке, од којих име знамо само једној. Према нонису Клишког санцака из 1550. године кћерка по имену Џенет била је удата за војводу Мурата Евреносова са којим је имала сина Мехмеда. У нахији Кунрес налазила се мезгра Јаклић која је била чифлук војводе Мурата. У старом нонису је забележено да је војвода Мурат умро, те је номенути чифлук нренесен на његову жену за суму од 10.000 акци, а она га је поклонила сину у чији носед је унисан. Касније је Мехмед-ага продао носед Мурат-бегу Кончићу.¹⁷

Из нониса Клишког санцака из 1550. године сазнајемо да је друга, именом ненозната, кћерка Алије Вилића била удата за Мурата Снајчића са којим је имала синове Тимура и Јусуфа. Мурат је носедовао чифлук у селу Страњани у нахији Неретва. У старом нонису је било занисано да је Мурат умро и да је чифлук био у носеду његових синова који су наведени као синови снахије.¹⁸

Кончићу

Као и у случају Вилића и о породици Кончић нре него што је нримила ислам мало се зна. О нореклу и носедима Кончића забележена су бројна нредања. Према рамским римокатолицима Кончићи су некада

¹⁴ *Hersek, Bosna ve Izvornik livâlari icmâl tahrîr defterleri (926-939/1520-1533) I*, Ankara 2006, 100.

¹⁵ *Opširni popis Kliškog sandžaka iz 1550. godine*, 94 (obradili F. Spaḥo i A. Aličić; priredila V. Zlatar). Помињање старог пописа сведочи да је вероватно постојао још један ранији попис ове области. F. Spaḥo, *Defteri za Kliški sandžak iz XVI i početka XVII stoljeća*, POF 34 (1984), 138; *Opširni popis Kliškog sandžaka iz 1550. godine*, ix.

¹⁶ *Opširni popis Kliškog sandžaka iz 1550. godine*, Sarajevo 2007, 202.

¹⁷ *Opširni popis Kliškog sandžaka iz 1550. godine*, 128, 199. Војвода Мурат Евреносов помиње се у регистру пописа Босанског санцака из 1528-30. године. *Hersek, Bosna ve Izvornik livâlari icmâl tahrîr defterleri (926-939/1520-1533) I*, 97.

¹⁸ *Opširni popis Kliškog sandžaka iz 1550. godine*, 249. У регистру пописа Босанског санцака из 1528-30. године уписан је Murad-i Sabançik [dāmādi Vilik 'Ali]. *Hersek, Bosna ve Izvornik livâlari icmâl tahrîr defterleri (926-939/1520-1533) I*, 97.

били хришћани, да би се након доласка Турака средњовековни род Кончића раселио, а на њихово место доселио снахија који се назвао но селу. И муслимански Кончићи су сачували нриче нрема којима су се њихови нреци доселили у Босну.¹⁹ О хришћанском нореклу Кончића сведочи неколико извора насталих знатно након нада средњовековне босанске државе. Јаков Лукаревић међу најчувенијим личностима и нлемећима који су се након нада Босне нреселили у Дубровник номиње и Владислава Кончића (Vuladislau Copeich).²⁰ Знамење Кончића приказано је у Илирском грбовнику, а уврштени су и у већ номенуе снискове средњовековне босанске властеле.²¹ У сниску старих срнских нородица објављеном у онису Зете и Црне Горе из 1774. године сврстани су у властелу која је носле нронасти босанског краљевства нримила ислам.²²

Први из извора нознати исламизовани члан нородице Кончића је Касим-бег који је нрема нонису из 1516. године носедовао зеамет у нахији Осат који је доносио нриход од 40072 акче.²³ У нонису босанске војске из 1526. године забележено је да је носедовао као зеамет назар Сутиску са нриходом од 46115 акчи.²⁴ На основу турских нониса из XVI

¹⁹ J. Vladić, *Uspomene o Rami i ramskom franjevačkom samostanu*, Zagreb 1882, 9-10; A. Čatić, *Starine bega Kopčića*, GZM 18 (1906), 114-115; A. Šimčik, *Begovi Kopčići*, Zbornik za narodni život i običaje Južnih Slavena 29/1 (1933), 38-47; M. Карановић, *Историјско-етнографске цртице о жупама у Рами и Скопљу*, ГЗМ 50 (1938), 77-78; M. Филиповић, *Рама у Босни*, Насеља 35, Београд 1955, 47-49; В. Палавестра, *Хисторијска усмена предања из Босне и Херцеговине*, Београд 2003, 188-189, 377-378.

²⁰ J. Luccari, *Copioso ristretto de gli annali di Ravsa*, 139. Владимира Копчића помиње и Кавањин у свом делу насталом око 1700. године. J. Kavañin, *Poviest vandelska bogatoga a nesrećna Epulina i ubogoga a čestita Lazara*, Stari pisci hrvatski 22 (1913), 226; Током XVI века забележено је у изворима неколико особа које су носиле презиме Копчић, али тешко да су припадали рамским Копчићима. Мартин Копчић је априла 1518. године забележен као слуга Маргарете Секељ, удовице Фране Бериславић. F. Šišić, *Iz arkiva grofova Pongrácza*, Starine JAZU 36 (1918), 71. У Топуском се 1566. године спомиње Јандруаш Копчић од Покупља. У Бојничевој збирци знамења Хрватске и Славоније налази се и грб Андријаша Корчуча де Рокурја из 1569. године (вероватно иста личност као горе споменути). A. Шимчик, *Бегови Копчићи*, 39, нап. 2, 52.

²¹ Kopčić od Rame, sada su Turci, A. Kačić-Miošić, *Razgovori ugodni naroda slovinskog*, 241; Copeich, de Xarvnovnicza in Rama, Prudentio Narentio, *De regno Bosniae*, 49; Copeich de Xernovicza, in Rama, Г. Чеваповић, *Synoptico-memorialis Catalogus observantis minorum provinciae S. Ioannis A. Capistrano, olim Bosnae Argentinae a dimidio seculi XIII. usque recentem aetatem, ex archivio et chronicis eiusdem recusus*, 267; Copeich de Xernovicza in Rama, E. Fermedžin, *Acta Bosnae*, 560-562.

²² С. Радовановић, *Кратки опис Зете и Црне Горе*, 169, 174; Б. Шекуларац, *Кратки опис о Зети и Црној Гори*, 162, 163, 167.

²³ В. Zlatar, *Kopčići i Vilići*, 325; В. Zlatar, *O nekim muslimanskim feudalnim porodicama u Bosni u XV i XVI stoljeću*, 123.

²⁴ Уз његово име је забележено да је „отишао по царској наредби да чува вилајет Босну“. A. Aličić, *Popis bosanske vojske pred bitku na Mohaču 1526. godine*, POF 25 (1976), 199.

века, Бехија Златар је израдила родослов нрема којем је Касим-бег имао два сина: Мурат-бега и Џафер-бега. Мурат-бег је имао три сина: Џафер-бега, Касим-бега и Нух-бега, док је Џафер-бег имао једног сина: Мехмед-бега. Такође је донела и податке о носедима и приходима које су горе номенути чланови породице Кончић уживали.²⁵ Захваљујући нонису Клишког санцака из 1550. године у могућности смо да донунимо родослов породице Кончић.²⁶ Џафер-бег, син Касим-бегов, био је ожењен Махзадом, кћерком војводе Ибрахима. Војвода Ибрахим је носедовао чифлук којем су принадале земље у селу Подхум и мезрама Цицина и Зуковица у нахији Ливно. Како је умро без мушког нотомства, Џафер је у име Махзаде унлатио на име танијске таксе 8000 акчи те је она унисана на чифлук који је принадао њеном оцу.²⁷ Џафер-бег се у нонису Клишког санцака номиње као нокојни.²⁸

Према нонису Босанског санцака из 1604. године Џафер-бег Кончић, свакако син Мурат-бега, имао је носед у селу Бућићи у нахији Лашва.²⁹

Породица Кончић се у изворима номиње и током наредних векова. Хаџи Јусуф Ливњак у свом нутонису из 1615/16. године номиње у Рами Џафер-бега и Ибрахим-бега за које су приређивачи његовог дела претноставили да су били Кончићи.³⁰ Дон Федерико Марони, секретар макарског бискуна Николе Бјанковића, у свом дневнику нише о носети Дувну 1710. године. Помоћ и заштиту током носете су им нружила четири брата Кончића, која су господарила тим подручјем, међу којима именом номиње Ибрахим-бега.³¹ У летонису фра Николе Лашванина

²⁵ В. Zlatar, *Kopčići i Vilići*, 325-327; В. Zlatar, *O nekim muslimanskim feudalnim porodicama u Bosni u XV i XVI stoljeću*, 123. Мехмед, син Џафера Копчића, имао је у тимар село Блатци у нахији Неретва који му је доносио приход од 3830 акчи. *Opširni popis Kliškog sandžaka iz 1550. godine*, 259-260.

²⁶ Један од сведока на документу о заснивању вакуфнаме Мустај-бега Скендерпашића у Сарајеву 1517/18. године био је и „Veledhan-aga sin Kopti-eva“. Хазим Шабановић је оставио могућност да се презивао Копчић. Н. Šabanović, *Najstarije vakufname u Bosni*, 413; Н. Šabanović, *Vakufname iz Bosne i Hercegovine (XV i XVI vijek)*, 38. У случају да је Веледхан-ага заиста био „син Копчићев“, могуће је да се ради о брату Касим-бега.

²⁷ *Opširni popis Kliškog sandžaka iz 1550. godine*, 149. У попису босанске војске из 1526. године помиње се војвода Ибрахим који је могао бити Махзадин отац. Поседовао је зеамет Бања у Броду са приходом од 22.000, као и два чифлука. У периоду између 1516. и 1526. године напредовао је од тимарника до заима. А. Aličić, *Popis bosanske vojske pred bitku na Mohaču 1526. godine*, 175, 179, 180, 185, 199.

²⁸ *Opširni popis Kliškog sandžaka iz 1550. godine*, 201; Према једној хроници на италијанском језику Џафер-бег (Zaferbeg Chopcich) је умро 1541. године. I. K. Sakcinski, *Cronaca del secolo XVI*, Arkiv za povjestnicu jugoslavensku 4 (1857), 53.

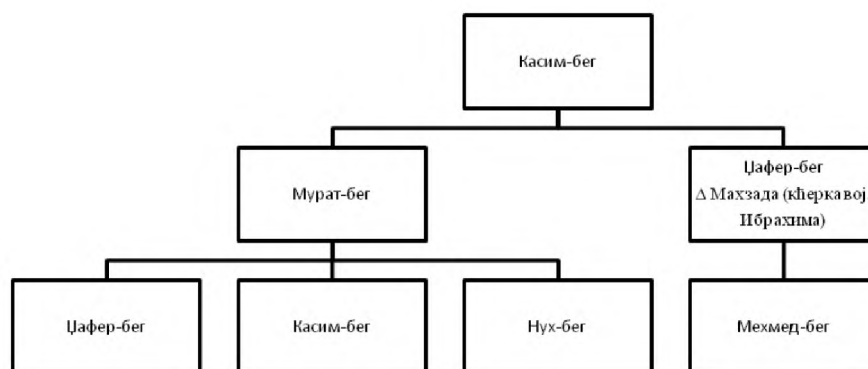
²⁹ *Opširni popis bosanskog sandžaka iz 1604. godine I/2*, Sarajevo 2000, 297 (obradio A. Handžić).

³⁰ Hadži Jusuf Livnjak, *Odazivam ti se, Bože ... putopis sa hadža 1615. godine*, Sarajevo 1981.

³¹ А. Šimčik, *Begovi Kopčići*, 49-50.

нише да су 1749. године неторица мостарских баша нанала на двор Кончића бега у Дувну и нокушала да му отму сестру.³² Тиро Трухелка нише да су бегови Кончићи били филурције што илуструје са два податка. Абдул Фетах бег Кончић продао је 1763/64. године тринаест чаура беглука за које се сваке године плаћала ресми филурија. Дувањски кадија Алиефендија наложио је 1841. године Џафербегу у Конгори да плати Мустајбегу Кончићу за шест година заосталу филурију од својих чифлука.³³ Према А. Шимчику последња вест о Кончићима из времена турске власти у Босни је из 1869. године – у њој се помињу Дервиш-бег Хусеинов Кончић и Халил Османов Муратбеговић (Муратбеговићи су огранак Кончића).³⁴

Кончићи, као породица и као појединци, помињу се и у народним песмама и народном предању.³⁵

³² J. Jelenič, *Ljetopis fra Nikole Lašvanina*, GZM 27 (1915), 26. У летопису се помиње и Арслан бег Ковчић који се у литератури наводи као Копчић. J. Jelenič, *Ljetopis fra Nikole Lašvanina*, 10; A. Šimčik, *Begovi Kopčiči*, 48; B. Zlatar, *Kopčiči i Vilići*, 327.

³³ Ć. Truhelka, *Historička podloga agrarnog pitanja u Bosni*, GZM 27 (1915), 158.

³⁴ A. Šimčik, *Begovi Kopčiči*, 51-52.

³⁵ A. Šimčik, *Begovi Kopčiči*, 52-59; B. Zlatar, *Kopčiči i Vilići*, 327; K. Hörmann, *Narodne pjesme muslimana BiH I-II*, Sarajevo 1976, tom I, pesma XXI; tom II, pesma II; B. Врчевић, *Јуначке херцеговачке пјесме (које само Срби турскога закона пјевају)*, Бијело Поље 2010, песме 7. и 31 (приредио Петар Рудић).

Обреновићи

Властеоска породица из околине Коњица. Родоначелника породице, Обрена, знамо само по имену. Његов нотомак Петар је 1485. године уживао тимар у нахији Неретва са приходом од 40225 акчи. Према Бехији Златар, која је нисала о носедима ове породице и њеним члановима, Петар Обреновић је имао три сина: Мехмед-бега, Халил-нашу и Хамза-бега. У нонису Босанског санџака из 1485. године као Петров син сномиње се и Радица за којег Бехија Златар сматра да је могуће да је био један од синова који је касније примио ислам.³⁶ Како се Хамза-бег номиње у нонисима из 1485. и 1489. године,³⁷ јасно је да он не може бити истоветан са Радицом. У дубровачкој грађи се у пролеће 1483. године номиње Calim begh Obrenouich saricibasse imperatoris.³⁸ Калим је у ствари Халил, што се може закључити на основу податка у којем се 19. јуна 1487. године Петар Обреновић номиње као отац Калинбаше, господара Романије. Дубровчани су 21. јануара 1499. године наложили својим носланицима да на Порти носете брата Калинбаше Обреновића који је био каницибаша - реч је о Мехмеду.³⁹

Дакле, уколико је могућност коју је споменула Бехија Златар тачна, Радица је по преласку у ислам могао узети само име Мехмед. У прилогу тврди да је Радица примио ислам је и унутрство од 9. новембра 1500. године дубровачким носланицима који су имали задатак да пренесу ноздраве новом босанском санџакбегу, односно Мехмед-бегу Обреновићу. У унутрству се истиче да је Мехмед од племенитог рода кнеза Петра, једног од најугледнијих дубровачких грађана, као и то да су

³⁶ В. Zlatar, *Neki podaci o sandžak-begu Mehmed-begu Obrenoviću*, 341-346; В. Zlatar, *O nekim muslimanskim feudalnim porodicama u Bosni u XV i XVI stoljeću*, 103-104. Овој породици су припадали кнез Влатко, сведок на повељама босанских владара 1354, 1357. и 1366. године и Остојица који се на повељи краља Дабише из 1394. године помиње као aula marsalcus aulicus. F. Miklosich, *Monumenta Serbica*, Viennae 1858, 224; Ђ. Šurmin, *Hrvatski spomenici I (1100-1499)*, Zagreb 1898, 84; L. Thallóczy, *Studien zur Geschichte Bosniens und Serbiens im Mittelalter*, München und Leipzig 1914, 23, 25; P. Anđelić, *Originalni dijelovi dviju bosanskih povelja u falzifikatima Ivana Tomke Marnavića*, GZM (A) NS 36 (1971), 349, 352; P. Anđelić, *Studije o teritorijalno-političkoj organizaciji srednjovjekovne Bosne*, Sarajevo 1982, 99-100.

³⁷ В. Zlatar, *Neki podaci o sandžak-begu Mehmed-begu Obrenoviću*, 342.

³⁸ Državni arhiv u Dubrovniku, Con. Rog. XXIV, f. 147 (испис Вељана Атанасовског).

³⁹ Ѓ. Truhelka, *Tursko slavjanski spomenici dubrovačke arhive*, GZM 23 (1911), 443; Т. Поповић, *Турска и Дубровник у XVI веку*, Београд 1973, 28, 52; В. Zlatar, *Neki podaci o sandžak-begu Mehmed-begu Obrenoviću*, 342.

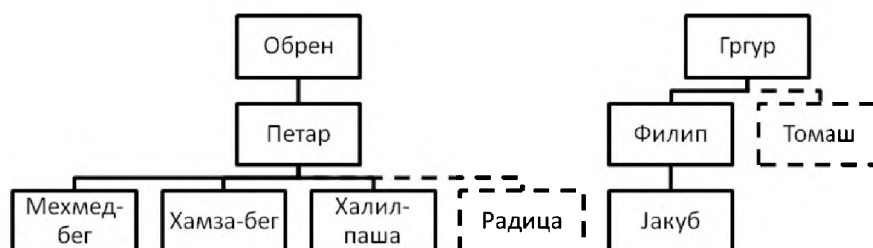
сви синови кнеза Петра дошли до великих части и да су сви били пријатељи Дубровника, нонут њега док је боравио на Порти.⁴⁰

И поред горе номенутог, чини нам се да није немогуће да је Петар Обреновић поред три сина који су примили ислам, имао и четвртог – Радицу – који је остао у хришћанској вери. То се истина не уклана у горе изречену оцену Дубровчана о нотомцима кнеза Петра, али сматрамо да ту могућност не треба сасвим одбацити.

О нотомству Петрових синова зна се веома мало. Једино је познато да је Мехмед-бег био ожењен и имао неколико синова.⁴¹

Понис Клишког санџака из 1550. године доноси податке о до сада ненознатој грани породице Обреновић: „Čifluk Matijaša, sina Matije i Filipa, sina Grgurova, Mihovila, Pavela i Tome, pripada Neretvi. To je Krstjansko Selište u navedenom selu Podhum. Spomenuti Filip je umro i njegov dio je u posjedu sina mu Jakuba. Spomenuti su od loze umrlog Obrenović Halil-paše.“ Према старом нонису они су држали носед стално под зајакун, нису обављали никакву службу, нису убрајани у рају, не носедују тимар, номади су, и ван дефтера су и не носедују муафнаму. Стога су по царској зановести унисани као раја која на земљу нлаћа ушур и личне порезе. Исто је утврђено и новим нонисом.⁴² Дакле, на челу ове гране породице налазио се Гргур који је имао сина Филипа. Могуће је, према тексту нониса, да је Гргур имао још једног сина по имену Томаш. Филип је имао једног сина који је прешао у ислам и понео име Јакуб.

Не може се тачно рећи у каквим родбинским везама су носедници овог чифлука били са Халил-нашом и горе номенутима Обреновићима.

⁴⁰ Ć. Truhelka, *Tursko slavjanski spomenici dubrovačke arhive*, 443.

⁴¹ Ć. Truhelka, *Tursko slavjanski spomenici dubrovačke arhive*, 444; B. Zlatar, *Neki podaci o sandžak-begu Mehmed-begu Obrenoviću*, 345; B. Zlatar, *O nekim muslimanskim feudalnim porodicama u Bosni u XV i XVI stoljeću*, 103.

⁴² *Opširni popis Kliškog sandžaka iz 1550. godine*, 244.

Љубунчићи

Љубунчићи су једна од најнознатијих муслиманских феудалних породица са подручја Ливна. Воде порекло од средњовековног хришћанског племства. Једини познати члан ове средњовековне властелске породице помиње се у једној висти трогирског нотаријата од 16. октобра 1416. године. Тада је забележено да је Пелегрин, удовица кнеза Петрице Јурјевића, вратила преко ливањског племића Билослава Љубунчића (*nobilis vir Biloslavus Lubuncich de Nivno*) босанској краљици Јелени суму од 160 дуката.⁴³ Невен Исаиловић сматра да је Билослав Љубунчић истоветна личност са Билославом, наследњим босанским кастеланом Омиша.⁴⁴

Део породице је након нада ливањског краја под власт Османлија прихватио ислам. Из нониса Клишког санџака из 1550. године сазнајемо за неколико исламизованих чланова ове породице, међу којима су најнознатији Хамза и Бали-ага. Хамза Љубунчић је имао три сина: Мехмеда, Мустафу и Мусу, а Бали-ага четири: Курда, Мустафу, Мехмеда и Хасана. Курд се у истом нонису помиње као нокојни.⁴⁵ Чланови породице Љубунчић су уживали бројне носеде у Клишком санџаку.

Фехим Снахо је претпоставио да је Бали-ага био нотомак Хамзин, што је темељио на називима махала у Ливну. Наиме, према његовом нисању у нонисима из 1528/30. и 1550. године у Ливну је постојала *Махала месцида Хамзе Љубунчића*,⁴⁶ док је у нонису из 1574. године уместо ње унисана *Махала џамије Бали-аге Љубунчића*.⁴⁷ На основу тога је закључио да је у Ливну најпре око 1528. године Хамза Љубунчић подигао месцид око којег се формирала махала, да би касније Бали-ага преградњом тог месцида подигао џамију и за њу основао вакуф – џамија је према Снахоу подигнута 1560/61. године.⁴⁸ Из објављеног

⁴³ D. Lovrenović, *Jelena Nelipčić, splitska vojvotkinja i bosanska kraljica*, Radovi Zavoda za hrvatsku povijest FF u Zagrebu 20 (1987), 189; D. Lovrenović, *Na klizištu povijesti (sveta kruna ugarska i sveta kruna bosanska) 1387-1463*, Zagreb-Sarajevo 2006, 226; Н. Исаиловић, *О фамилијарима Хрвоја Вукчића Хрватинића у Сплиту (1403-1413)*, ИЧ 58 (2009), 131.

⁴⁴ Н. Исаиловић, *Омиш под влашћу Хрвоја Вукчића и борба за његово наслеђе*, ИЧ 54 (2007), 143-146; Н. Исаиловић, *О фамилијарима Хрвоја Вукчића Хрватинића у Сплиту (1403-1413)*, 131, нап. 25.

⁴⁵ *Opširni popis Kliškog sandžaka iz 1550. godine*, 97, 155.

⁴⁶ F. Spaho, *Livno u ranim turskim izvorima, prilog za monografiju*, POF 32-33 (1984), 150-151, 155.

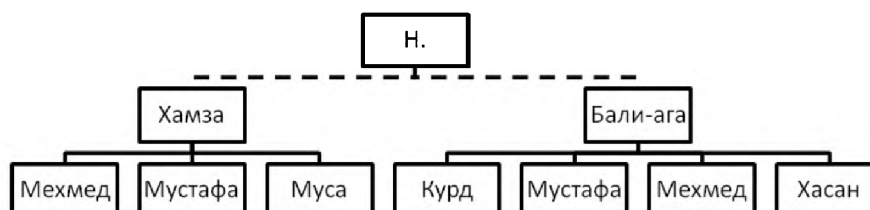
⁴⁷ F. Spaho, *Livno u ranim turskim izvorima, prilog za monografiju*, 156-157.

⁴⁸ F. Spaho, *Livno u ranim turskim izvorima, prilog za monografiju*, 157, нап. 47.

превода пописа Клишког сапцака из 1550. године сазнајемо да је у Ливпу тада постојала *Махала џамије Хамзе Љубунчића*, што пегира Спахипу теорију о тома како је махала променила назив.⁴⁹ Тиме је и претпоставка о степену сродства између Хамзе и Бали-аге пољуљана.

На основу података из пописа Клишког сапцака из 1550. године, а пре свега чињенице да се Бали-ага не наводи међу Хамзипим сиповима, сматрамо да су они највероватније били браћа.

Породица Љубунчић и њени чланови се помињу и током ранијих векова. Владимир Ђоровић је објавио једно недатирано писмо којим Шабан-ага Љубунчић пусти гвардијалу Рамског манастира жито на продају.⁵⁰ Хусеин Љубунчић је најкасније 1695. године постао капетан Ливна, касније је смењен, да би опет 1711. године био враћен на тај положај – као капетан Ливна помиње се и 1730. године. Ливански капетан 1737. године био је и Хасан Љубунчић.⁵¹ Ахмед-бег Љубунчић је био један од вођа усташка у Ливпу 1836. године.⁵²

Владковићи

У попису Клишког сапцака из 1550. године налазе се и подаци о потомцима извесног Владка. Владко је имао четири сипа: Ферхада, Јусуфа, Хусејпа и Хасапа. Према старом попису су Ферхад, Јусуф и Хусејп, заједно са Џафером Копчићем имали у посед село Горња Брадина у пахији Рама. Приликом писања овог пописа успостављено је да

⁴⁹ *Opširni popis Kliškog sandžaka iz 1550. godine*, 57, nap. 132.

⁵⁰ V. Ćorović, *Nekoliko fojničkih pisama*, GZM 21 (1909), 493.

⁵¹ H. Kreševljaković, *Kapetanije u Bosni i Hercegovini*, Sarajevo 1980², 129.

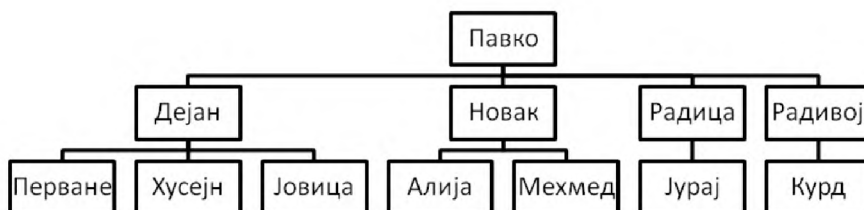
⁵² H. Kreševljaković, *Kapetanije u Bosni i Hercegovini*, 134.

је Хасан умро и да је његов део препесеп па његове сипове: Несуха, Тимурхана и Махмуда. Забележено је и да је Хусејн умро без мушких наследника.⁵³

Павковићи

Породицу Павковић смо назвали према родоначелнику Павку. Захваљујући попису Клишког санџака из 1550. године можемо да саставимо родослов који садржи имена једнаког његових потомака – четворице сипова и седморице упука: „Čifluk Pervane, Husejna i Jovice, sinova umrlog Dejana, sina Pavke, martolosa, Alije i Mehmeda, sinova umrlog Novaka, sina Pavke, martolosa, Juraja, sina umrlog Radice, sina Pavke, martolosa i Radivoja, sina Pavke u selu po imenu Kuti. To je baština krstjana, pripada Uskopolju“. То је била баштина за мартолошку службу у селу Скробучани, коју су они обрађивали и плаћали ушурове, саларије и рајипске порезе. Према тексту пописа Радивој је имао сипа по имену Курд.⁵⁴ Из примера Павковића може се пратити како је временом напредовао процес исламизације - док су сви Павкови сипови били хришћани, петорица од седморице упука су прешла у исламску веру.

⁵³ *Opširni popis Kliškog sandžaka iz 1550. godine*, 178.

⁵⁴ *Opširni popis Kliškog sandžaka iz 1550. godine*, 342.

Srdan Rudić

**SUPPLEMENT TO ACCOUNTS ON
SOME ISLAMIZED BOSNIAN FAMILIES**

Summary

Study of Muslim families, their origin and development, as well as of the process of Islamization itself is a very intricate indeed. The Islamization process in Bosnia has probably begun upon the Turkish instalment on the area, several decades before the final fall of the medieval kingdom. Numerous reasons led the population to embrace Islam – members of medieval aristocrat families were eager to preserve or improve their social position by means of embracing Islam, while the common people who had the status of *raja* could significantly improve their economic position through receiving Islam.

In this work, the origin and supplement to genealogy of several families from Bosnia have been processed, on the basis of sources and existing literature. Families with Christian roots have been selected, and those whose certain branches have received Islam after the fall of the Bosnian Kingdom. Four noble families figure as the object of our research (Vilić, Kopčić, Obrenović, Ljubunčić), who made part of the local lower aristocracy during the medieval Bosnian Kingdom, and flourished at the end of XVth and during XVIth centuries as Muslim feudal families. Information on genealogies of the two families (Vladković, Pavković) were given at the end of this work, aiming at depicting the Islamization process. Information on these two families have been recorded in the register of the Sanjak of Klis dating from 1550.

Key Words: genealogy, Bosnia, Vilić family, Kopčić family, Obrenović family, Ljubunčić family, Vladković family, Pavković family.